

KS. JÓZEF KOZYRA

SPOTKANIA Z BIBLIĄ

Rozmowy biblijne, czytanie Pisma Świętego w kręgu biblijnym, dzielenie się Ewangelią, medytacje biblijne – to różne formy spotkań z Biblią w grupach.

W najnowszym dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, podpisanym przez papieża Jana Pawła II w listopadzie 1993 r. w setną rocznicę pierwszej encykliki biblijnej papieża Leona XIII *Providentissimus Deus*, czytamy między innymi „o zachęcie wszystkich wierzących do poznawania Jezusa Chrystusa przez częste czytanie Pisma Świętego”. Dokument ten odwołuje się tu do soborowej Konstytucji o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* z 1965 r. Proponuje się przy tym różne sposoby czytania Pisma Świętego, tak indywidualne jak w grupach. Przypomina się, że *Dei Verbum* nr 25 zaleca, aby czytaniu Pisma Świętego towarzyszyła modlitwa, która jest odpowiedzią na słowo Boże spisane pod natchnieniem Ducha Świętego. Instrukcja Papieskiej Komisji Biblijnej stwierdza, że „znane są wśród Chrześcijan bardzo liczne inicjatywy związane ze zbiorowym (grupowym) czytaniem Pisma Świętego. Należy zatem wszystkimi sposobami wspomagać lepsze poznanie Boga i Jego zbawczego planu przez czytanie Pisma Świętego” (IV, c. 2)¹.

Również w języku polskim posiadamy wiele opracowań teoretycznych na temat, jak powinny wyglądać i czym są spotkania z Biblią. Postaramy się obecnie kilka z nich przedstawić.

I. OPRACOWANIA W JĘZYKU POLSKIM DOTYCZĄCE SPOTKAŃ Z BIBLIĄ

K. Romaniuk² omawiając spotkania biblijne, także zwraca uwagę na konieczność modlitwy rozpoczynającej i kończącej czytanie Pisma Świętego. Uczestnicy spotkania powinni mieć teksty Pisma Świętego, i to w jednakowym tłumaczeniu, co ułatwia wspólne czytanie a także rozmowę o tekście. Trudności związane z tekstem i treścią Biblii wymagają od prowadzącego spotkanie starannego przygotowania. Także wszyscy uczestnicy spotkania muszą posiadać podstawowe wiadomości z zakresu nauk biblijnych. Samą lekturę Biblii i pracę nad zrozumieniem tekstu winno poprzedzać krótkie wprowadzenie dokonane przez kierownika grupy. We wprowadzeniu powinno się ukazać powiązanie danego tekstu biblijnego z kontekstem bliższym oraz z całą Biblią. Należy też zwrócić uwagę na gatunek literacki danego tekstu oraz na problemy i pytania wynikające z treści.

Miejsce spotkania ma być godne dla czytania Pisma Świętego. Wymagana jest możliwość wygodnego siedzenia i wzajemnego widzenia się, rodzaj kręgu dla czytania i rozmów o Biblii.

Czas trwania spotkania z Biblią powinien trwać od 1 do 2 godzin. Czas ten należy ustalić z uczestnikami spotkania. Powinno się też uwzględnić sugestie dotyczące przyszłych spotkań, odnośnie do metody czytania Pisma Świętego czy doboru tekstów.

Oto proponowane przez Romaniuka metody pracy nad tekstem Pisma Świętego w grupach:

¹ Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 106.

² K. Romaniuk, *Biblia w duszpasterstwie, Kręgi Biblijne*, w: *Krótki zarys historii zbawienia*, Poznań 1979, s. 258-263.

1. Metoda pracy nad tekstem w trzech stadiach: widzieć, oceniać, działać.

- a) Widzieć – analiza tekstu, czytanie.
- b) Oceniać – wyjaśnić problemy literacko-egzegetyczne, jakie wyłoniły się przy czytaniu.
- c) Działać – zastosować poznane treści do konkretnych potrzeb odbiorców.

2. Metoda lektury tematycznej.

Uczestnicy spotkania pracują nad jednym określonym tematem. Praca w małych grupach. Większe grupy podzielić na kilka mniejszych. Ten sam temat opracowuje każda grupa na podstawie różnych tekstów wybranych. Uczestnicy spotkania pracują najpierw w małych grupach a następnie zbierają się razem w celu podzielenia się rezultatami swoich poszukiwań.

3. Metoda stawiania pytań przez prowadzącego.

Pytanie powinno dotyczyć problemów wynikających z tekstu w konfrontacji z życiem. Jest to więc próba aktualizacji tekstu.

4. Metoda szukania myśli przewodniej w tekście. Praca w małych grupach. Potem konfrontacja w dyskusji i wymiana myśli. Spośród różnych ujęć i formuł staramy się wybrać taką, która najdokładniej odtwarza treść przeczytanego tekstu.

Bardzo cenne wskazówki dla prowadzenia spotkań z Biblią podaje J. Kudasiewicz³. Przedstawia on metodę czytania Pisma Świętego poprzez dyskusję opartą na dwóch etapach: widzieć i działać.

- 1) Widzieć – egzegeza tekstu: prowadzący stawia pytania, aby wyjaśnić tekst.
- 2) Działać – zastosowanie przeczytanych treści biblijnych we własnym życiu; konfrontacja życia ze Słowem Bożym.

Kudasiewicz nazywa tę metodę dyskusyjną. Przewodzić jej powinien kapłan lub przygotowany odpowiednio człowiek świecki. Poza znajomością problematyki biblijnej prowadzący powinien umieć kierować rozmową, dyskusją.

Udział uczestników grupy kilkunastoosobowej powinien być systematyczny. Spotkania też powinny odbywać się regularnie w równych i stałych odstępach czasu. Jeśli spotkania odbywają się w kilku mniejszych grupach, to na końcu spotkania wszystkie grupy powinny zebrać się razem i podzielić się rezultatami dyskusji. Należy też podsumować wynik rozmowy.

Niebezpieczeństwem dyskusji jest częsta polemika, radykalizm we wnioskowaniu, moralizatorstwo oraz gubienie ważnych wątków dla spraw mało ważnych. Prowadzący spotkanie powinien konfrontować wnioski z wyznaniem wiary i sprowadzać dyskusję na właściwy temat. Problem do dyskusji powinien być wcześniej ustalony, wybrany i przygotowany.

Inną metodą omawianą przez J. Kudasiewicza jest ewangeliczna rewizja życia lub rewizja życia w świetle całej Biblii.

Metoda powyższa polega na czytaniu Pisma Świętego według trzech stopni: widzieć, oceniać i działać.

- 1) Widzieć – konkretne wydarzenie czy sytuację życiową.
- 2) Oceniać – to wydarzenie w świetle wyszukanych tekstów Biblii.
- 3) Działać – zgodnie z tą biblijną oceną.

Spotkania z Biblią w grupach przy dobrym przygotowaniu i prowadzeniu mają wielkie znaczenie formacyjne. Zmuszają bowiem uczestników do przemyślenia Pisma Świętego, do wypowiadania się na jego temat i wysuwania wniosków życiowych w perspektywie wiary. Tak czytając Pismo Święte, ciągle konfrontuje się życie z wymaganiami Bożymi. Uczestnicy takich spotkań lepiej rozumieją Pismo Święte i przekonują się, że nie tylko oni sami, ale także inni, cała grupa, dąży do naśladowania Chrystusa.

³ J. Kudasiewicz, *Formy duszpasterstwa biblijnego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szlaga, Poznań 1986, s. 250-275.

Wiele uwagi spotkaniom z Biblią poświęca M. Bednarz⁴. Proponuje on wykorzystanie przypomnianej przez K. Martiniego a ostatnio także przez Papieską Komisję Biblijną w dokumencie: *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele* (IV, c. 2) starożytnej metody czytania Pisma Świętego zwanej „lectio divina”. Składają się na nią następujące elementy:

a) Odczytanie tekstu Pisma Świętego. Jest to systematyczne czytanie całej Biblii od początku do końca. Na jednym spotkaniu biblijnym w grupie czyta się oczywiście tylko część, fragmenty Pisma Świętego. To czytanie zmierza do uchwycenia zasadniczych spraw i myśli tekstu świętego. Słucham w ten sposób, co mówi do mnie Bóg. Czytanie to musi być uważne i powolne. Należy więc mieć na to czas i spokój. Fragment Pisma Świętego należy czytać w kontekście, zwracając uwagę na znaczenie czytanego tekstu dla całej księgi.

b) Medytacja, czyli przemyślenie i zastanowienie się nad tekstem. Należy odpowiedzieć na pytanie: co mi ten tekst mówi?, jak w słowach i wydarzeniu ukryte są wiecznотrwale wartości?, jaka myśl jest zawarta w konstrukcji tekstu?

c) Modlitwa, kontemplacja. Chodzi o przyłgnięcie do Słowa Bożego z pełnią miłości i przejście od tekstu pisanego do żywych osób Bożych: Ojca, Syna i Ducha Świętego, przemawiających przez ten tekst. Kontemplacja – to umiłowanie Boga, podziwianie Go, adoracja, uwielbianie w ciszy, w milczeniu.

d) Działanie. Modlitwa pobudza do działania zgodnego z tym, co przeczytaliśmy, co przemyśleliśmy i co postanowiliśmy w związku z tym uczynić. Jest to więc przejście od czytania i słuchania Słowa Bożego do czynienia, a więc do życia według Słowa Bożego.

Inną niż lectio divina metodą proponowaną przez M. Bednarza jest egzystencjalne odczytanie Biblii rozpracowane przez K. Mestersa. Według niego spotkanie z Pismem Świętym składa się z dwóch części: z lektury życia oraz z lektury Biblii.

1) Punktem wyjścia jest życie. Biblia powstała bowiem jako odpowiedź na pytania dotyczące życia. Podczas spotkania biblijnego w grupie należy najpierw usłyszeć i zrozumieć pytanie, jakie niesie nasze życie. Musimy więc zobaczyć aktualny problem życiowy nas interesujący.

2) Drugą częścią, tą najważniejszą, spotkania biblijnego jest lektura tekstu Pisma Świętego. W Biblii szukamy odpowiedzi na pytania i trudności, jakie przed nami stawia życie. Pismo Święte wskazuje nam bowiem drogę oraz środki do celu i mówi o niebezpieczeństwach i trudnościach. Wskazuje też przyszłość i wartość tego, co teraz posiadamy. Mówi o Bogu i o prawdach oraz wartościach czyniących życie ludzkie godnym człowieka. Po przeczytaniu tekstu mogę się przekonać, czy życie moje idzie w parze ze Słowem Bożym, czy też nie. Metoda powyższa pozwala nie tylko poznać Słowo Boże, ale także właściwie je interpretować i stosować we współczesnych warunkach życia. Biblię bowiem najlepiej możemy odczytać w życiu. Człowiek wyobcowany z życia może dyskutować na temat Biblii, ale nie uchwyci w pełni jej orędzia.

Ze wskazań M. Bednarza, jak powinno przebiegać spotkanie biblijne w grupie, warto zwrócić uwagę na następujące:

- a) Czytanie Pisma Świętego.
- b) Wyjaśnianie tekstu.
- c) Pobudzenie do osobistej refleksji: co Bóg chce mi powiedzieć i jak ja mam na to odpowiedzieć?
- d) Medytacja w ciszy, w milczeniu.
- e) Gotowość przyjęcia Słowa Bożego prowadząca do działania.

Obszerne omówienie metod czytania Pisma Świętego podaje R. Kamiński.⁵ I tak: Przebieg spotkania biblijnego w ramach godziny biblijnej powinien być następujący:

⁴ M. Bednarz, *Zastłuchani w Słowo Pana*. Tarnów 1991, s. 35-46.

⁵ R. Kamiński, *Biblia w życiu parafii*, w: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991, s. 139-168. Tu: obszerna literatura na ten temat.

- a) Modlitwa lub pieśń rozpoczynająca spotkanie.
- b) Odczytanie perykopy biblijnej przez uczestnika spotkania.
- c) Objaśnienie tekstu z punktu widzenia filologicznego, archeologicznego, historycznego i teologicznego.
- d) Odniesienie tekstów Biblii do życia.
- e) Pytania i odpowiedzi uczestników spotkania.
- f) Streszczenie (podsumowanie) całości spotkania.
- g) Zakończenie spotkania modlitwą lub pieśnią.

Praca nad tekstem biblijnym w kręgu biblijnym koncentruje się albo na wyjaśnieniu egzegetycznym Biblii, albo na rozważaniu tekstu.

Ciekawą propozycją jest metoda czytania Pisma Świętego przy zastosowaniu znaków graficznych: pytajnika, wykrzyknika i strzałki (? ! →). Pracując tą metodą pytamy:

a) Jaki był sens słów Pisma Świętego dla ludzi, do których były one bezpośrednio skierowane (historia).

b) Co te słowa oznaczają dzisiaj? (aktualizacja).

c) Do jakiego działania wzywają człowieka współczesnego? (życie).

Najpierw należy przeczytać tekst indywidualnie w ciszy. W czasie czytania Biblii uczestnicy spotkania zaznaczają znakami graficznymi swój osobisty odbiór tekstu. Jeżeli jakaś prawda zawarta w tekście jest oczywista, wówczas oznacza się ją wykrzyknikiem (!). Jeżeli treść jest niezrozumiała, wtedy stosuje się pytajnik (?). Jeżeli tekst Biblii poruszył kogoś wewnątrznie i ktoś uważa go za specjalnie skierowany do siebie, wtedy oznacza go strzałką (→).

W drugiej części spotkania wypowiadają się ci uczestnicy, którzy postawili przy tekście odpowiednie znaki.

Metoda ewangelicznej rewizji życia – to spojrzenie na swoje życie w świetle Ewangelii. Uczy, że każde wydarzenie życiowe, tak pozytywne jak negatywne, ma znaczenie dla naszego zbawienia. Patrzy się bowiem na te sprawy w świetle Słowa Bożego. Ma się więc świadomość, że Chrystus działa w naszej codzienności. Uświadomienie zaś problemów i ukazanie wymagań Chrystusa prowadzi do poprawy życia. Aby się tak jednak stało, całe spotkanie musi się odbywać w atmosferze modlitewnej.

Metoda krótkich formuł wiary ma na celu wydobyć z tekstu swojego, osobistego wyznania wiary. Chodzi tu nie tyle o to, w co należy wierzyć, ile w Kogo się wierzy. Najpierw czyta się wybrany tekst Biblii indywidualnie i znajduje się owo wyznanie wiary. Potem każdy uczestnik spotkania przedstawia je całej grupie. Na końcu ustala się wspólne wyznanie wiary dla grupy.

Metoda dzielenia się Ewangelią: z tekstu Ewangelii wyprowadza się wnioski dla chrześcijańskiego życia. Najpierw w ciszy rozważa się przeczytany głośno tekst przez uczestnika spotkania. Stawia się przy tym pytania: w jaki sposób ten tekst dotyczy mojego życia, mojego postępowania? Następnie uczestnicy dzielą się swoimi przeżyciami, jakie w nich wywołało Słowo Boże.

Metoda rozmowy ewangelicznej składa się z trzech części:

1) Sprawozdanie z poprzedniego spotkania.

2) Rozmowa prowadząca do odkrycia Bożej Miłości i płynącego z niej planu zbawienia, oraz do zrozumienia tych prawd.

W rozmowie odwołujemy się ciągle do Pisma Świętego.

3) Zastosowanie życiowe, czyli przyjęcie odkrytych prawd za swoje.

Metody praktykowane w kręgach neokatechumenalnych:

1) Czytanie Pisma Świętego według opracowanych haseł biblijnych w Słowniku teologii biblijnej, red. X. Léon-Dufour⁶:

⁶ *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. K. Romaniuk. Poznań 1994.

Wypisuje się ze słownika teksty Pism Prorockich, następnie pozostałych ksiąg Pisma Świętego Starego Testamentu. Potem kolejno z Ewangelii i z reszty ksiąg Nowego Testamentu. Po takiej analizie wybiera się tekst przemawiający najbardziej egzystencjalnie do czytelników. Metoda ta pomaga też w przygotowaniu liturgii słowa.

2) Metoda osobistej modlitwy przy grupowym czytaniu Pisma Świętego.

Do medytacji wybranych tekstów biblijnych wykorzystuje się również teksty paralelne zaznaczone na marginesie albo pod tekstem. Po przeczytaniu i medytacji grupa dzieli się przeżyciami duchowymi.

3) Metoda wspólnotowego studium Historii Zbawienia.

Historię Zbawienia dzieli się na tematy, które następnie są opracowane w grupach. Przy czytaniu Biblii w związku z opracowanym tematem z Historii Zbawienia, zaznacza się, które teksty przemawiają specjalnie do uczestników grupy. Opracowane w małej grupie tematy związane z poszczególnymi etapami Historii Zbawienia przedstawia się w większych grupach. Podczas spotkania zebrani odpowiadają na przygotowane pytania wiążące temat Historii Zbawienia z życiem.

Metoda stosowana w ruchu Focolare – polega na:

- 1) studium Pisma Świętego,
- 2) na osobistym przeżywaniu Ewangelii oraz
- 3) realizowaniu jej w codziennym życiu.

Należy ciągle rozpoznawać i spełniać wolę Bożą oraz świadczyć o Chrystusie swoim życiem i przekazywać swe doświadczenia na podstawie Słowa Bożego, które staje się Słowem Życia.

Słowo Życia – to biblijna myśl przewodnia wybrana na dany dzień lub dłuższy okres czasu. Zamysł Boży zawarty w tym aktualnie wybranym Słowie Życia należy w danym okresie czasu szczególnie realizować i przez tę prawdę biblijną patrzeć na wszystkie sytuacje życiowe. Przy spotkaniu grupy wymienia się doświadczenia związane z wprowadzeniem Słowa Życia w czyn.

Oprócz wyżej wymienionych metod R. Kamiński zwraca również uwagę na czytanie Pisma Świętego w rodzinach i to w różnych formach:

- a) Czytanie Biblii od początku do końca, czyli kursoryczne, dla lepszego poznania Biblii i życia Słowem Bożym.
- b) Czytanie tekstów liturgii słowa z niedziel i świąt jako przygotowanie do świętowania niedziel i świąt.
- c) Czytanie Pisma Świętego jako przygotowanie do modlitwy wieczornej.
- d) Czytanie zespołowe Biblii w grupach rodzin dla dzielenia się Biblią w kontekście życia rodzinnego.

Czytanie Pisma Świętego w grupach, a zwłaszcza w rodzinach jest szczególnie przydatne dziś, w dobie wzmożonej ateizacji i broni przed zeświecczeniem niedziel i świąt.

Z pewnością cenne wskazówki dla spotkań z Biblią w grupie znajdziemy również w opracowaniach G. Martina, J. Kremera a szczególnie R. Brandstaettera.

G. Martin⁷ radzi spotykać się z Biblią przez:

- 1) Czytanie Pisma Świętego...(czytanie, zrozumienie, słuchanie, modlitwa);
- 2) ...jako Słowa Bożego:
 - Słowo Boga przychodzi do nas w słowach ludzi.
 - Bóg jest Tym, Który mówi.
 - Kościół jest tym, który słucha.

J. Kremer⁸ podaje siedem oryginalnych reguł czytania Pisma Świętego wyjętych z samej Biblii:

- 1) Szukać Słowa Pana (Am 8,12).

⁷ G. Martin, *Czytanie Pisma Świętego jako Słowa Bożego*, Kraków 1982, s. 13-137.

⁸ *Czytać Biblię, ale jak?*, Lublin 1988, s. 62-77.

- 2) Kto czyta (słucha), ten niech rozumie (Mk 13,14).
- 3) Jak mogę zrozumieć, jeśli mi nikt nie wyjaśni (Dz 8,31).
- 4) Codziennie badali Pisma, czy istotnie tak jest (Dz 17,11).
- 5) Mów Panie, sługa Twój słucha (1 Sm 3,9).
- 6) Wprowadzajcie słowo w czyn, a nie bądźcie tylko słuchaczami słowa (Jk 1,22).
- 7) Litera zabija, Duch zaś ożywia (2 Kor 3,6).

R. Brandstaetter⁹ zwraca uwagę na tajemnicę Boga przemawiającego w Biblii.

Oto słowa dziadka Romana Brandstaettera o sztuce czytania Pisma Świętego: „Każde słowo Pisma kryje tajemnicę. A ponieważ do tajemnicy wiedzie zazwyczaj wiele dróg, staraj się Biblię czytać na różne sposoby. Niekiedy czytaj z mędrca szkiełkiem i okiem, badaj uważnie każde słowo tekstu. Innym zaś razem popuść wodze wyobraźni i rozważaj z bystrością nieco mniej badawczą i wyostrzoną, ale za to z sercem bardziej otwartym, wypadki dziejące się na kartach Księgi. Za każdym razem znajdziesz w tych fragmentach inne wartości...Nigdy jednak nie bądź pewny, że dotarłeś do właściwego sensu tych słów. do sedna sprawy. Nie popadaj w popłoch, jeżeli za każdym razem inne wartości wydobędziesz z tego samego tekstu, nawet takie, które sobie nawzajem przeczą. Biblia jest żywiołem bez dna i granic. Nikt nie dotarł do jej najgłębszych źródeł. Dlatego nie zrażaj się, jeżeli w Biblii czegoś nie rozumiesz. Mądrzejsi od ciebie też wszystkiego nie rozumieli. Ale bądź zawsze gotów na nie przewidziane odkrycia i znaleziska, które podczas poprzednich lektur uszły twej uwadze. Ten sam tekst czytać będziesz wielokrotnie i nie wpadniesz na ślad tego, czego szukasz. Aż nagle, za którymś razem, nie tylko otrzymasz jasną odpowiedź na trapiące cię pytanie, lecz trafisz na dotychczas nie zauważone przez ciebie pokłady obrazów i myśli. I wtedy ujrzysz to, co było całkowicie zasłonięte przed tobą podczas poprzednich lektur. Biblia jest podobna do Boga: nie pozwala, by ją poznawano i zgłębiano do samego dna”.

Bardzo cenne są również inne jego refleksje dotyczące czytania Biblii. Píše on: „Umiłowanie i przeżywanie Pisma Świętego jest zawsze wypadkową wielu bodźców bardzo osobistych, niekiedy trudnych do ujawnienia, sformułowania, a nawet do uchwycenia. Przeżywanie Biblii, czyli jej umiejętne czytanie, uzależnione jest zatem od całego zespołu niezwykle złożonych psychologicznych i kulturowych przesłanek. a przede wszystkim od owego szczególnego słuchu – nazywam go słuchem biblijnym – który czyni nas wrażliwymi na piękno, głębię i mądrość objawionego słowa”¹⁰.

Albo takie jeszcze uwagi Brandstaettera:

„Każdy musi do Biblii samodzielnie wędrować.

Każdy musi sobie do niej własną drogę wymościć.

Jednemu wystarczy Biblię odczuć, aby ją zrozumieć;

drugi musi ją dopiero zrozumieć, aby ją odczuć;

inny znów aby ją zrozumieć i odczuć, musi w nią przede wszystkim wierzyć;

a jeszcze inny wierzy w nią, ponieważ ją przedtem rozumiał i odczuł;

a w końcu są i tacy, którzy ją rozumieją i odczuwają, i w nią wierzą,

ponieważ jej słowa wyssali z mlekiem matki.

Każda z tych dróg jest właściwa i dobra...”

Przypominając zaś testament swojego dziadka, R. Brandstaetter pisze: „Będziesz Biblię nieustannie czytał; Będziesz ją kochał więcej niż rodziców, więcej niż mnie. Nigdy się z nią nie rozstaniesz. A gdy się zestarzejesz, dojdiesz do przekonania, że wszystkie książki, jakie przeczytałeś w życiu, są tylko nieudolnym komentarzem do tej jedynej Księgi”¹¹.

Dalej Autor wspomina: „(Dziadek) siadał przy stole, zawsze plecami odwrócony do szeroko otwartego okna, wypełnionego błękitem i wiosną. Zanim usiadł, z niechęcią pa-

⁹ R. Brandstaetter, *Krag biblijny*, Warszawa 1986, s. 36.

¹⁰ Tamże, s. 8.

¹¹ Tamże, s. 9.

urzał w okno, jakby chciał mi dać do zrozumienia, że z tej strony grozi nam jakieś bliżej nie określone niebezpieczeństwo. A gdy już usadowił się za stołem i niejako całym swym ciałem oddzielił mnie i siebie od nacierającego na nas świata, z namaszczeniem otwierał Pismo Święte, całował je i cichym, znużonym głosem, kazał mi je czytać. Potem przeczytany fragment musiałem niezliczoną ilość razy głośno powtarzać, aż cały werset wbił się w moją pamięć jak gwóźdź w twarde i odporne drzewo dębowe. Raz odważyłem się powiedzieć: Ależ ja tego nie rozumiem. Odpowiedział: Nie rozumiesz? Nie chodzi o to, żebyś rozumiał. Chodzi o to, żebyś pamiętał¹².

Warto przytoczyć jeszcze fragmenty poematów o Biblii tego wybitnego poety, w których również znajdziemy interesujące wskazania do czytania Pisma Świętego:

....Biblio, Ojczyzno moja...
 Siedzę nad Tobą, Biblio,
 I wywołuję z Twoich wersetów
 Wszystkich najlepszych,
 którzy są dla mnie niedościgłym wzorem,
 Wszystkich najpiękniejszych,
 których podziwiam,
 Wszystkich szlachetnych,
 którym nie umiem dorównać:
 Biblio, mówiąca do mnie:
 głosem napomnienia i głosem nagany,
 głosem gniewu i głosem kary,
 głosem potępienia i głosem przestrogi,
 i głosem sumienia;
 Biblio,
 sprawująca nade mną
 Sąd...

...Wszystko jest w Tobie,
 Cokolwiek przeżyłem.
 Wszystko jest w Tobie,
 Cokolwiek kochałem.
 Wszystko.
 Cały żywot własny
 Człowieka,
 żyjącego w nawiedzonym przez szatana
 wieku.
 Zaplątany w jego sprzecznościach,
 w szaleństwach
 i w kłamstwach...

Na Tobie uczyłem się żyć,
 Na Tobie uczyłem się czytać,
 Na Tobie uczyłem się pisać,
 Na Tobie uczyłem się myśleć,
 Na Tobie uczyłem się Prawdy,
 Na Tobie uczyłem się prosić o odpuszczenie grzechów,
 Na Tobie uczyłem się kochać,
 Na Tobie uczyłem się mądrości,
 Na Tobie uczyłem się przebaczenia,
 Na Tobie uczyłem się pokory,

¹² Tamże, s. 20.

Na Tobie nauczyłem się modlić...

...O Biblio, Biblio, Biblio,
 Stolico Pana.
 Wschodząca nad szaleństwem bezładu
 i przepaściami zamętu;
 Módl się za tych, którzy w ciebie wierzą,
 I za tych, którzy o tobie wątpią.
 Módl się za tych, którzy cię czytają,
 I za tych, którzy nie umieją cię czytać.
 Módl się za tych, którzy cię wielbią,
 I za tych, którzy na ciebie plwają.
 Módl się za tych, którzy cię znaleźli,
 I za tych, którzy nie umieją cię znaleźć.
 Módl się za tych, którzy żyć bez ciebie nie mogą,
 I za tych, którym nie jesteś potrzebna do życia.
 Módl się za tych, dla których jesteś Prawdą,
 I za tych, dla których jesteś zbiorem orientalnych baśni.

Biblio,
 Która trwać będziesz do końca czasów,
 Aż w Dniu Ostatecznym,
 Wyznaczonym i utwierdzonym,
 Wrócisz...
 Tam, gdzie przebywałaś przed Stworzeniem,
 Gdy nic jeszcze nie było stworzone,
 Do miejsca bez miejsca,
 Do czasu bez czasu.

(Bądź) pozdrowiona,
 I pochwalona,
 I błogosławiona,
 (O) Księgo, Księgo, Księgo,
 Ocieniona przez Boga...¹³.

Wśród nowych metod czytania Biblii podanych przez Papieską Komisję Biblijną¹⁴ zaleca się aktualizację Pisma Świętego za pomocą samej Biblii. Niech Biblia wyjaśnia się sama. Jeden tekst wyjaśnia inny (IV, a. 2).

Aktualizacja zaś jakiegoś tekstu biblijnego w życiu chrześcijańskim nie może dokonać się poprawnie bez odwołania się do szczególnych związków z tajemnicą Chrystusa i Kościoła. Propozycje Papieskiej Komisji Biblijnej odnośnie do aktualizacji tekstu biblijnego są następujące:

- 1) Słuchać Słowo Boże z pozycji człowieka dziś żyjącego.
- 2) Próbować lepiej zrozumieć sytuację człowieka dzisiejszego, korzystając z tekstu natchnionego.
- 3) Usiłować odpowiedzieć na pytania, jakie życiu człowieka dziś stawia Pismo Święte.
- 4) Wydobyć z bogactwa znaczeniowego tekstów biblijnych elementy mogące dopomóc w zmianie na lepsze życia dzisiejszego człowieka, tak by było ono bardziej zgodne z wolą Bożą w Chrystusie.

¹³ Tamże, s. 165n, i 5-7.

¹⁴ Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, s. 100 n.

II. KILKA WŁASNYCH PROPOZYCJI DLA SPOTKAŃ Z BIBLIĄ W GRUPACH

To przeogromne bogactwo wskazań dla spotkań z Biblią chciałbym jeszcze uzupełnić swoimi uwagami i propozycjami opartymi na wieloletniej praktyce prowadzenia rozmów biblijnych również przez Radio i Telewizję, oraz czytaniem Pisma Świętego w kręgach biblijnych.

W ostatnich latach zauważa się wielkie zapotrzebowanie na zapoznanie się z Biblią poprzez rozmowę o Piśmie Świętym czy stawianie pytań w sprawach biblijnych. Spotkania grup interesujących się Biblią muszą odbywać się regularnie, co dwa tygodnie lub częściej. Czas i miejsce tych spotkań również powinny być stałe, z góry określone, i zapowiedziane, może także przez prasę katolicką, jak to się dzieje w Katowicach.¹⁵ Spotkanie powinno trwać około dwóch godzin. Grupa spotykających się powinna też być stała, chociaż mogą w spotkaniu uczestniczyć również osoby przychodzące tylko okazjonalnie, od czasu do czasu. Należałoby jeszcze zwrócić uwagę na skład grupy. Powinien on być stosunkowo jednolity tak pod względem wiekowym, jak też wykształcenia, a nawet zawodu czy zainteresowań. To bowiem bardzo ułatwia spotkania z Pismem Świętym w grupie.

Oto różne propozycje spotkań z Biblią w grupach, jakie sam prowadzę od wielu już lat.

1. Odpowiedzi na pytania biblijne

Ludzie interesujący się Pismem Świętym napotykać na ciągle problemy związane z interpretacją Biblii albo potrzebują wyjaśnień dotyczących stosunku Biblii do aktualnych spraw życiowych. Na tego rodzaju spotkania biblijne przychodzi ta grupa zainteresowanych, która chce pytać i rozwiązywać problemy biblijne, jakie ich nurtują. Inicjatywa w takiej grupie należy do uczestników spotkania, stawiających pytania i dyskutujących. Prowadzący, który ma odpowiadać, musi posiadać olbrzymią wiedzę biblijną, musi też umieć wysłuchać problemy, pozwolić „się wygadać” pytającemu i odpowiedzieć konkretnie na konkretne pytania. Jeśli prowadzący nie jest na tyle przygotowany, aby móc od razu odpowiedzieć, to powinien zapisać pytanie i przygotować odpowiedź na następne spotkanie. Jeżeli prowadzącym jest ksiądz – duszpasterz lub animator po studiach teologicznych i ciągle doszkalać się również w naukach biblijnych, to zazwyczaj nie powinien mieć trudności z odpowiedziami na bieżąco na stawiane pytania biblijne. Na takim spotkaniu nie należy się wdawać w kłótnie ani w polemiki oraz nie kończyć się dyskusje. Odpowiadający powinien przedstawić krótko rozwiązanie problemu zgodnie z nauką Kościoła¹⁶ i wykorzystując aktualnie obowiązujące metody interpretacji Biblii¹⁷.

2. Rozmowy o Biblii

Ludzie mają dziś wielkie zapotrzebowanie na podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym, na biblijne ABC. Spotkania biblijne w grupach mogą więc pomóc je zaspokoić.

Spotkania te mogą mieć również charakter rozmów czy pogadanek. Prowadzący, dobrze przygotowany, wprowadza uczestników spotkania w różne tajniki Biblii. Nie jest to wykład, gdzie słuchacze są bierni i nie mają nic do powiedzenia, lecz ma to być żywa

¹⁵ Każde spotkanie biblijne w Katowicach organizowane przez Klub Inteligencji Katolickiej ogłaszane jest w bieżącym numerze „Gościa Niedzielnego”.

¹⁶ Pomocą może nam tu służyć *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. polskie, Poznań 1994.

¹⁷ Ogromną pomocą służy tu ogłoszona w 1993 r. *Instrukcja Papieskiej Komisji Biblijnej o Interpretacji Pisma Świętego w Kościele*, tłum. pol. K. Romaniuk, Poznań 1994.

rozmowa prowadzona w miarę możliwości w formie dyskusji. Uczestnicy mogą w każdej chwili o coś zapytać czy ewentualnie dopowiedzieć swoje uwagi. Prowadzący musi jednak czuwać, by trzymano się tematu rozmowy, aby nie mówić naraz o wielu różnych sprawach. Tematy rozmów biblijnych muszą być konkretne a rozmówca powinien wyjaśnić postawiony w temacie problem oraz rozwinąć temat.

Rozmowy o Biblii mogą być prowadzone również przez Radio¹⁸ czy Telewizję¹⁹, albo mogą być nagrane na taśmie magnetofonowej czy video. Wykorzystanie tych nowych środków przekazu dla rozmów biblijnych jest bardzo cennym i wygodnym sposobem spotkania z Biblią. Można bowiem skorzystać z takiej rozmowy prowadzonej bardzo fachowo, w dowolnym czasie i w dowolnym miejscu oraz w różnych grupach a także z rodziną czy nawet indywidualnie. Bezpośrednie korzystanie z rozmów biblijnych czy to przez Radio czy Telewizję, nie zawsze jest możliwe, ze względu na niedogodny dla niektórych czas nadawania audycji. Nie każdy więc wtedy może słuchać czy oglądać. Ale można temu zaradzić, wykorzystując nagranie na taśmę magnetofonową czy video. Wówczas wystarczy, aby jeden reprezentant grupy słuchał czy oglądał takie programy i nagrał je. Można także wykorzystać technikę automatycznych nagrań zaprogramowanych audycji tak przez magnetofon, jak przez magnetowid. Wówczas każdy może usłyszeć czy zobaczyć interesujący go program biblijny w odpowiednim dogodnym czasie indywidualnie czy w grupie. Należy więc śledzić zapowiedzi programów biblijnych w Radio i Telewizji i korzystać z tych audycji.

Jeszcze inną formą rozmów biblijnych jest wykorzystanie nagranych programów z takimi rozmowami na kasetach magnetofonowych czy video, sprzedawanych w sklepach jak książki. Tak zostały nagrane rozmowy o Ewangelii św. Jana²⁰ czy o Ziemi, w której żył Jezus²¹.

3. Czytanie Pisma Świętego w grupie

Omawiane dotychczas formy spotkań z Biblią w grupie miały za zadanie dostarczyć raczej potrzebnych wiadomości o Piśmie Świętym, aby je poznać i zrozumieć. Najważniejszą jednak formą spotkania z Biblią jest czytanie Pisma Świętego.

Istnieje wiele metod i sposobów czytania Pisma Świętego w grupie. Skorzystać można z takiej, która danej grupie najbardziej odpowiada.

W grupie spotykającej się na czytanie Pisma Świętego każdy uczestnik powinien mieć swój własny egzemplarz Biblii, którym się może „swobodnie” posługiwać, znając układ ksiąg, rozdziałów czy wersetów a także sposób wyjaśniania trudnych tekstów przez różne odnośniki.

Spotkanie grupy na czytanie Pisma Świętego powinno mieć charakter modlitewny. Czytamy Pismo Święte jako słowo Boże, a więc to Bóg do nas mówi. W tej części spotkania z Biblią nastawieni jesteśmy na słuchanie słów Bożych i przyjmowanie ich z wia-

¹⁸ W Radio zaproponować można audycje nadawane regularnie np.: w Radio Maryja – Toruń (godz. 8.30 – 9.00), oraz w Radio Archidiecezji Katowickiej (wtorek – godz. 17.10 – 17.20; powtórka środa – godz. 8.30). Tę ostatnią proponowaną audycję prowadzi już od kilku lat na tematy związane z Nowym Testamentem, a szczególnie z działalnością św. Pawła i o Ewangeliiach.

¹⁹ Rozmowy o Biblii w TV Katowice prowadziłem przez kilka lat z redaktorem Adamem Krawnickim w programach zatytułowanych: „Sacrum – profanum” oraz „Ilustrowany Słownik Biblijny”. Były też nadawane bardzo ciekawe programy telewizyjne o Biblii nagrane przez TV Kraków, TV Poznań czy TV Warszawa. Prowadzący w tych programach rozmowy o Piśmie Świętym należą do największych autorytetów biblistyki polskiej.

²⁰ Ewangelia św. Jana w obrazach, Deorecording, Wisła 1994. Włączyłem się w powstanie tego filmu jako konsultant biblijny

²¹ Śladami Chrystusa, Global TV Radio System, Katowice 1991; Tu był Chrystus, Księgarnia św. Jacka, TV Katowice, 1992. Brałem czynny udział w nagraniu tych filmów tak w Izraelu, jak i w Polsce.

ra. Uczestnicy takiego spotkania starają się usłyszeć i zrozumieć, co Pan Bóg chce nam powiedzieć.

Wybór tekstów do czytania Pisma Świętego na spotkaniach biblijnych w grupach może być bardzo różny, w zależności od zainteresowań grupy.

Z wielu różnych możliwości czytania Biblii w grupie proponuję:

Czytać teksty Pisma Świętego na wybrany temat.

Temat ten może wynikać z aktualnych realiów życia tak świeckiego jak religijnego. Tematykę dyktuje więc życie polityczne, naukowe, gospodarczo-ekonomiczne, kulturalno-oświatowe, a także przeżywane aktualnie okresy liturgiczne, a więc: Adwent, Boże Narodzenie, Wielki Post, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego, czas nabożeństw różańcowych (październik) i majowych (Matka Boża) czy czerwcowych (Miłość Boża – Serce Jezusa).

By znaleźć teksty biblijne na interesujący nas temat można posłużyć się słownikami biblijnymi²² lub konkordancją tematyczną²³.

Tematyczne czytanie Pisma Świętego wymaga wcześniejszego ustalenia i przygotowania tematu i tekstów biblijnych. Należy więc na jednym spotkaniu zaprogramować następne.

Czytać teksty Pisma Świętego według Liturgii Słowa na niedziele, święta i uroczystości.

Ten sposób doboru tekstów biblijnych do czytania na spotkaniach z Biblią w grupach jest ułatwiony przez wykazy czytań biblijnych na niedziele, święta i uroczystości. Wykazy te znajdujemy nie tylko w lekcjonarzach mszalnych ale także w podręcznych mszalkach dla użytku wiernych²⁴, jak również w wielu wydaniach kalendarzy katolickich i w prasie katolickiej. Dostęp więc do wyboru tekstów biblijnych jest bardzo łatwy. Czytanie zaś fragmentów Pisma Świętego z Liturgii Słowa danej niedzieli, uroczystości czy święta a nawet na co dzień umożliwia lepsze i owocniejsze korzystanie z liturgii w te dni.

Czytać całe księgi lub grupy ksiąg w Biblii.

Takie czytanie Pisma Świętego pozwala lepiej poznać wiele kwestii związanych z tekstem, ponieważ ukazuje się cały kontekst księgi czy grupy ksiąg. Proponowana metoda dobrze zapoznaje uczestników grupy czytającej Pismo Święte z samym tekstem. Ma się bowiem wówczas bardziej całościowe spojrzenie na tekst, można go czytać w szerszej perspektywie.

Czytać teksty biblijne metodą historiozbawczą, a więc dostrzegać łączność Starego i Nowego Testamentu.

Należy wykorzystać tu cytaty Starego Testamentu w tekstach Nowego Testamentu oraz stosowane typologie a także odwołanie się do idei biblijnych znanych już wcześniej. Ta metoda wymaga dobrego przygotowania od prowadzącego spotkanie oraz znajomości owych odniesień do Historii Zbawienia. Pomocą mogą tu służyć liczne opracowania tej Historii również w języku polskim²⁵.

²² *Słownik biblijny*, red. H. Langkammer, Katowice 1984; *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1994.

²³ *Konkordancja do Biblii Tysiąclecia Starego i Nowego Testamentu*, J. Flis, Warszawa 1991.

²⁴ *Mszal z czytaniem na niedziele, uroczystości, święta i dni powszednie*, red. T. Loska, Katowice 1993.

²⁵ K. Romaniuk, *Krótki zarys Historii Zbawienia*, Poznań 1979; T. Jelonek, *Biblijna Historia Zbawienia*, Kraków 1987; E. Zawiszewski, *Historia Zbawienia*, Pelplin 1993; M. Bednarz, *Historia Zbawienia*, Tarnów 1994; L. Moran, *Chrystus w Historii Zbawienia*, Warszawa 1982; S. de Dietrich, *Boży plan zbawienia*, Warszawa 1967.

Czytać teksty biblijne uwzględniając historię ich powstania.

Jest to bardzo ciekawa forma czytania Pisma Świętego. Wymaga jednak od prowadzącego spotkanie dobrej znajomości genezy danego tekstu biblijnego. Przed uczestnikami spotkania z Biblią tak czytającymi tekst odkrywają się wówczas zupełnie nowe horyzonty. Wykorzystać tu można różne opracowania monograficzne²⁶.

Te różne propozycje czytania Pisma Świętego oraz innych spotkań biblijnych w grupach ukazują, jak wielorakie istnieją możliwości. Celem zaś tych spotkań zawsze jest pobudzenie i pogłębienie naszej wiary, aby lepiej poznać Boga do nas przemawiającego i nas zbawiającego.

²⁶ J. Kozyra, *Jak powstawały Ewangelie*, Kraków 1992; A. Läpple, *Od Księgi Rodzaju do Ewangelii*, Kraków 1977; E. Świerczek, *Na początku stworzenia*, Kraków 1992.